

Streszczenie

Dynamiczny rozwój zespołowych gier sportowych spowodował konieczność identyfikacji młodych sportowców, którzy posiadają uzdolnienia i predyspozycje pozwalające w przyszłości osiągnąć wysokie wyniki sportowe. Identyfikacja uzdolnionych kandydatów do gry w piłkę nożną, piłkę ręczną, piłkę siatkową i koszykówkę oraz prognozowanie rozwoju predyspozycji uważane są za jedne z najważniejszych problemów współczesnego sportu (Spieszny 2011).

Dobór zawodników do dyscypliny sportowej oraz proces selekcji wymagają zastosowania różnorodnych i znaczących dla danej dyscypliny pomiarów, określających uzdolnienia i predyspozycje motoryczne młodych zawodników. Równie istotne okazują się różnice występujące w wieku biologicznym dzieci i młodzieży, zwłaszcza w okresie ich intensywnego rozwoju biologicznego.

Porównywanie potencjału zawodników urodzonych w pierwszych miesiącach (styczeń, luty, marzec) z osobami urodzonymi w ostatnich miesiącach tego samego roku kalendarzowego często skutkuje pominięciem osób później dojrzewających biologicznie. Taki nieproporcjonalny rozkład dat urodzeń na przestrzeni roku kalendarzowego w wyselekcjonowanych grupach sportowców w porównaniu do rozkładu urodzeń danej populacji nazywany jest efektem daty urodzenia (z ang. Relative Age Effect – RAE) (Musch i Grondin 2001; Helsen i wsp. 2005; Cobley i wsp. 2009; Baker i wsp. 2009b; Delorme i wsp. 2010b; Delorme i Champely 2015; Rubajczyk i wsp. 2017; Smith i wsp. 2018; Korgaokar i wsp. 2018; Rubajczyk i Rokita 2018; 2020).

Celem pracy było określenie poziomu wybranych zdolności motorycznych, percepcyjnych i budowy somatycznej oraz zdiagnozowanie efektu daty urodzenia u młodzików i juniorów, którzy otrzymali powołanie do reprezentacji województwa dolnośląskiego w zespołowych grach sportowych. Badaniami objęto 330 młodych sportowców, którzy w 2013 i 2014 roku otrzymało powołanie do reprezentacji województwa dolnośląskiego w piłce nożnej, piłce ręcznej, koszykówce i siatkówce. Do oceny poziomu wybranych zdolności motorycznych, percepcyjnych i budowy somatycznej posłużono się metodą obserwacji i techniką pomiaru bezpośredniego. Daty urodzeń zawodniczek i zawodników uzyskano, dokonując analizy dokumentów. W badaniach wykorzystano analizę wariancji ANOVA, zaś różnice pomiędzy parami średnich zweryfikowano szczegółowo testem najmniejszych istotnych różnic – NIR Fishera.

Analiza badań własnych potwierdza poprawną selekcję młodych zawodników i zawodniczek powołanych do reprezentacji województwa dolnośląskiego w 2013 roku. Powołania na kolejny rok otrzymały osoby posiadające wyższy poziom zdolności szybkościowych, wytrzymałościowych, siłowych, koordynacyjnych. Zaobserwowano większy zakres widzenia peryferyjnego chłopców, którzy otrzymali powołanie do reprezentacji województwa dolnośląskiego w 2014 roku. W 2014 roku dokonano nietrafnego doboru zawodników i zawodniczek powołanych do reprezentacji województwa dolnośląskiego, gdyż w wielu próbach sprawnościowych młodzi sportowcy prezentowali niższy poziom od osób, którzy byli w reprezentacji kolejny rok. Odnotowano mniejszy zakres widzenia peryferyjnego wśród osób powołanych po raz pierwszy w 2014 roku do reprezentacji województwa dolnośląskiego. W grupie chłopców i dziewcząt powołanych do reprezentacji województwa dolnośląskiego w 2013, a następnie w 2014 roku zaobserwowano poprawę badanych zdolności motorycznych. Dziewczęta i chłopcy trenujący piłkę ręczną, siatkówkę i koszykówkę, którzy otrzymali powołanie do dolnośląskiej reprezentacji wojewódzkiej, charakteryzowali się ponadprzeciętną wysokością ciała, masą ciała, długością tułowia, długością kończyn górnych i dolnych oraz wskaźnikiem BMI w swojej kategorii wiekowej. Zaobserwowano występowanie RAE powiązanego z płcią, kategorią wiekową oraz uprawianą dyscypliną sportową. Udowodniono różnice w poziomie zdolności koordynacyjnych, szybkościowych, zwinnościowych, siłowych, wytrzymałościowych, percepcyjnych oraz budowie somatycznej chłopców i dziewcząt urodzonych w pierwszym i czwartym kwartale roku kalendarzowego. Dostrzeżono potrzebę systematycznie prowadzonych badań diagnozujących zdolności motoryczne, percepcyjne i budowę somatyczną, które ułatwią planowanie, indywidualizację obciążeń treningowych oraz porównanie potencjału zawodniczek i zawodników. Zalecono edukację trenerów i instruktorów zespołowych gier sportowych oraz rozważono modyfikację systemu szkolenia i rozgrywek uwzględniającą indywidualne tempo rozwoju młodych sportowców.

13. 01. 2021
Lamil Giszczko